

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

SAMARQAND IQTISODIYOT VA SERVIS INSTITUTI

"TASDIQLAYMAN"

O'quv ishlari bo'yicha prorektor

T.S. Sharipov

2024 yil "29" *avgust*

BOSHQARUV HISOBID

FANI BO'YICHA

SILLABUS

Sirtqi bo'lim uchun

Bilim sohasi: 400 000 – Biznes, boshqaruv va huquq

Ta'lim sohasi: 410 000 – Biznes va boshqaruv

Ta'lim yo'nalishi: 60410100 – Buxgalteriya hisobi va audit (tarmoqlar bo'yicha)

SAMARQAND – 2024

Modul / FAN SILLABUSI
Sirtqi bo'lim
60410100 – Buxgalteriya hisobi va
audit
ta'lim yo'nalishi

Fan nomi:	Boshqaruv hisobi
Fan turi:	Majburiy
Fan kodi:	MANACC12
Yil:	5
Semestr:	5-6
Ta'lim shakli:	Sirtqi ta'lim
Mashg'ulotlar shakli va semestrga ajratilgan soatlar:	330
Ma'ruza	28
Amaliy mashg'ulotlar	28
Laboratoriya mashg'ulotlari	-
Seminar	-
Mustaqil ta'lim	274
Kredit miqdori:	11(5/6)
Baholash shakli:	Imtihon
Fan tili:	O'zbek

Fan maqsadi (FM)	
FM1	Talabalarda xalqaro standartlar asosida mos bilim, ko'nikma va malakani shakllantirish hisoblanadi. “Boshqaruv hisobi 2” fanining asosiy maqsadi bo'lg'usi mutaxassislarda menejmentlik buxgalteriya hisobining konsepsiyasi bilan yaqindan tanishtirish, menejrlarni qabul qilayotgan qarorlarini asoslash maqsadida korxona xarajatlari, budjetlari, baholarini belgilash va korxonaning kelgusidagi rivojlantirish yo'nalishlarini belgilab olish bo'yicha obyektiv, sifatli va tezkor axborotlar bilan ta'min etishga doir yunalishiga mos bilim, ko'nikma va malakani shakllantirish hisoblanadi.

Fanni o'zlashtirish uchun zarur boshlang'ich bilimlar	
1	“Biznesda buxgalter” fani
2	“Moliyaviy hisob 1” fani
3	“Buxgalteriya hisobiga kirish” fani
4	“Iqtisodiy tahlil” fani
5	“Boshqaruv hisobi 1” fani

Ta'lim natijalari (TN)	
	Bilimlar jihatidan:
TN1	Kompleks ishlab chiqarish jarayonida qo'shma va ikkilamchi mahsulot tushunchasi bilishi va qo'shma mahsulot tannaxrini baholashi, tannaxr illustratsiyasi amalga oshira olishi;
TN2	Ikkilamchi mahsulotlar, Brak mahsulotlar, ularni qayta ishlash va buzilgan mahsulotlar hisobi hisobini bilishi;

TN3	Uzoq muddatli investitsiyalar bo'yicha qarorlar qabul qilish, uzoq muddatli investitsiyalarni baholash qoidalarini bilishi;
TN4	“Tannarx – hajm – foyda” (CVP) usulining mohiyati va qo'llanilishini bilishi;
TN5	Relevant axborotlarni tahlil qilib, boshqaruv qarorlarining loyihalarini tayyorlash bo'yicha; Ishlab chiqarish zararsizligini tahlil etish.
TN6	Segmentar hisobotning mohiyati, turlari va tarkibi, Boshqaruv segmentar hisobotlarni tuzish va ulardan foydalanish tartibini bilishi;
Ko'nikma jihatidan:	
TN7	Korxona faoliyatining alohida ko'rsatkichlari bo'yicha budjetlarni tuzish, moliyaviy budjetlarni tuzish bo'yicha amaliy ko'nikmalarga ega bo'lishi;
TN8	Kontributsiya yondashuvi (Sontribution Approach), Xarajatlarni to'liq taqsimlash asosida costing (absorption costing) va o'zgaruvchan xarajatlar asosida costing (direct or variable costing) tizimlarini qo'llay olishi va ko'nikmalarga ega bo'lishi;
TN9	Standart costing (Standard costing) tizimi va farqlanishlar tahlili amalga oshirish bo'yicha ko'nikmalarga ega bo'lishi;
TN10	Transfert bahosining turlari va shakllantirish tamoyillari va transfert baholarni o'rnatish uslublari bilishi;
TN11	Strategik boshqaruv hisobi bo'yicha amaliy ko'nikmalarga ega bo'lishi
TN12	Boshqaruv hisobini tashkil etishning me'yoriy-huquqiy asoslari va rivojlanish yo'nalishlarini bilishi, tashkilotlarda boshqaruv hisobini tashkil etish bo'yicha ko'nikmalarga ega bo'lishi lozim

Fan mazmuni		
Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M)		Ajratil-gan soat
M1	Kompleks ishlab chiqarish jarayonida qo'shma va ikkilamchi mahsulot tushunchasi. Qo'shma mahsulot tannarxini baholash va tannarx illustratsiyasi	2
M2	Yog'-moy mahsulotlari ishlab chiqarishda jarayonli costing va kompleks ishlab chiqarish. Ikkilamchi mahsulotlar hisobi	2
M3	Kontributsiya yondashuvi (Sontribution Approach) tushunchasi.	2
M4	Kontributsiya yondashuvlarining mahsulot tannarxida qo'llanilishi (Variable Costing tizimi).	2
M5	Rejalashtirish va budjetlashtirishning mohiyati, ahamiyati va turlari. Korxona faoliyatining alohida ko'rsatkichlari bo'yicha budjetlarni tuzish	2
5-semestr bo'yicha jami:		10
M6	Standart costing (Standard costing) tizimi va farqlanishlar tahlili. Standard cost tizimida farqlanishlar tahlili	2
M7	Qarorlar qabul qilish va relevant axborotlar Qarorlar qabul qilish jarayoni. Qarorlar qabul qilishda axborotlar.	2
M8	Bahoni shakllantirish bo'yicha qaror qabul qilish. Uzoq muddatli investitsiyalar bo'yicha qarorlar qabul qilish.	2
M9	Transfert bahosining turlari va shakllantirish tamoyillari	2
M10	Transfert baholarni o'rnatish uslublari	2
M11	Segmentar hisobotning mohiyati, turlari va tarkibi. Boshqaruv segmentar hisobotlarni tuzish va ulardan foydalanish	2
M12	Strategik boshqaruv hisobi	2
M13	O'zbekiston Respublikasida boshqaruv hisobini tashkil etishning me'yoriy-huquqiy asoslari va rivojlanish yo'nalishlari	2
M14	Tashkilotlarda boshqaruv hisobini tashkil etish	2
6-semestr bo'yicha jami:		18
JAMI:		28

Mashg'ulotlar shakli: amaliy mashg'ulot (A)		
A1	Kompleks ishlab chiqarish jarayonida qo'shma va ikkilamchi mahsulot tushunchasi. Qo'shma mahsulot tannarxini baholash va tannarx illustratsiyasi	2
A2	Yog'-moy mahsulotlari ishlab chiqarishda jarayonli kosting va kompleks ishlab chiqarish. Ikkilamchi mahsulotlar hisobi	2
A3	Kontributsiya yondashuvi (Sontribution Approach) tushunchasi.	2
A4	Kontributsiya yondashuvlarining mahsulot tannarxida qo'llanilishi (Variable Costing tizimi).	2
A5	Rejalashtirish va budjetlashtirishning mohiyati, ahamiyati va turlari. Korxona faoliyatining alohida ko'rsatkichlari bo'yicha budjetlarni tuzish	2
5-semestr bo'yicha jami:		10
A6	Standart kosting (Standard costing) tizimi va farqlanishlar tahlili. Standard cost tizimida farqlanishlar tahlili	2
A7	Qarorlar qabul qilish va relevant axborotlar Qarorlar qabul qilish jarayoni. Qarorlar qabul qilishda axborotlar.	2
A8	Bahoni shakllantirish bo'yicha qaror qabul qilish. Uzoq muddatli investitsiyalar bo'yicha qarorlar qabul qilish.	2
A9	Transfert bahosining turlari va shakllantirish tamoyillari	2
A10	Transfert baholarni o'rnatish uslublari	2
A11	Segmentar hisobotning mohiyati, turlari va tarkibi. Boshqaruv segmentar hisobotlarni tuzish va ulardan foydalanish	2
A12	Strategik boshqaruv hisobi	2
A13	O'zbekiston Respublikasida boshqaruv hisobini tashkil etishning me'yoriy-huquqiy asoslari va rivojlanish yo'nalishlari	2
A14	Tashkilotlarda boshqaruv hisobini tashkil etish	2
6-semestr bo'yicha jami:		18
JAMI:		28
Mustaqil ta'lim (MT)		
MT1	Korxonalarda qo'shma tannarx hisobi	8
MT2	Qo'shma tannarxning individual mahsulotlar va xizmatlarga taqsimlashning sabablari	10
MT3	Natural birliklar asosida taqsimlash metodining mohiyati va qo'llanilishi	8
MT4	Sotish qiymati asosida taqsimlash metodining mohiyati va qo'llanilishi	8
MT5	Yalpi foyda asosida taqsimlash metodining mohiyati va qo'llanilishi	10
MT6	Ajralish nuqtasida sof sotish mumkin bo'lgan qiymati asosida taqsimlash usulining mohiyati va qo'llanilishi	8
MT7	Qo'shma tannarxni qo'shma mahsulotlarga taqsimlashning har bir usullarining afzalliklari va kamchiliklari	10
MT8	Boshqaruv hisobida JIT va Simplified Cost tahlili	10
MT9	Ikkilamchi mahsulotni sotishdan olingan yalpi daromad ko'rsatkichi va uni aniqlash tartibi	10
MT10	Brak mahsulot, buzilgan mahsulotlarga berilgan ta'riflar va ularni farqlash mezonlari	10
MT11	Brak mahsulotni qayta ishlash va buzilgan mahsulotlar hisobi	8
MT12	Kontributsiya yondashuvining mohiyati	10
MT13	VC va AC tizimlarida axborotlarning shakllanishi va ular o'rtasidagi farq	10
MT14	VC va AC tizimlarida mahsulot birligi tannarxi	10
1-Semestr Jami		130
MT15	AC va VC asosida moliyaviy natijalar to'g'risidagi hisobot	8
MT16	Fundamental budjet konsepti	8
MT17	Operativ, ma'muriy va strategik rejalar	8

MT18	Standard cost va budget tannarx o'rtasidagi farqlar	8
MT19	CVP tahlilining metodlari izohi	8
MT20	Kritik nuqtani hisoblash formulalari	8
MT21	Operatsion richagni aniqlash	8
MT22	Xavfsizlik marjinini summada va koeffitsiyentda aniqlash tartibi	8
MT23	Korxonalarining baho siyosati negizi	8
MT24	Sotish bahosini aniqlashning usullariga umumiy tavsif bering	8
MT25	Zararsizlik nuqtasi bo'yicha bahoni belgilash usulining qo'llanilishi	8
MT26	Investitsiyalarni baholashda diskontlanmagan va diskontlangan metodlar va ularning qo'llanilishi	8
MT27	Transfert bahoni belgilash usullari	8
MT28	Soliq maqsadlarida transfert bahoni shakllantirish	8
MT29	Bank sohasida transfert bahoning qo'llanilishi	8
MT30	Sanoat korxonalarida transfert bahoning shakllanishi	8
MT31	Korxonalarda boshqaruv segmentar hisobotlarini tuzuvchi javobgarlik markazlari	4
MT32	Boshqaruv hisobi maqsadlarida hisob siyosati	4
MT33	Boshqaruv hisobini tashkil etish prinsiplari	4
MT34	Boshqaruv hisobiga oid me'yoriy-huquqiy hujjatlar talablari	4
2-Semestr Jami		144

Asosiy adabiyotlar		
1.	1. С.Н. Ташназаров, К.Б. Уразов, Д.С. Тошназарова. Бошқарув ҳисоби: Олий ўқув юртлири таълим йўналиши учун дарслик. –Самарқанд.: СамИИСИ, 2022. – 448 б.	
2.	2. Вахрушина М. А. УПРАВЛЕНЧЕСКИЙ УЧЕТ -1 Москва, 2014. http://buh.abit.msk.ru/wp-content/uploads/2018/05/Upravlencheskij-uchet-1.pdf	
3.	3. Hasanov B.A., Hashimov A.A., Muhametov A.B., Abduvohidov A.A. Buxgalteriya hisobi: Darslik – T.: “Iqtisodiyot dunyosi”, 2021. 992 b	
4.	4.З.Б.Эшпулатова. Бухгалтерский управленческий учет и его практическое применение. Учебное пособие. –Тошкент: TURON-NASHR (Mirzo Abdullo Nur Savdo), 2023. -276 с. ISBN: 978-9910-9494-1-8	
5.	5. Ergasheva Sh.T., Abdusalomova N.B. Boshqaruv hisobi. Darslik. – T.: TDIU, 2019. – 180 b.	
6.	6. Horngren C.I., Sundem G.L., Burgstahler D., Schatzberg J.O. Introduction to Management Accounting. Global Edition. 17th edition. — Pearson Education, 2023. — 864 p. — ISBN 978-1-292-41256-6.	
Qo'shimcha adabiyotlar		
1.	1.Ўзбекистон Республикасининг “Бухгалтерия ҳисоби тўғрисида”ги Қонуни. 2016 йил 14 апрель. http://www.lex.uz/acts/2931253 .	
2.	2.Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Молиявий ҳисоботнинг халқаро стандартларига ўтишнинг қўшимча чора-тадбирлари тўғрисида”ги 2020 йил 24 февралда ПҚ-4611 сон Қарори.	
3.	3. F2 ACCA Management Accounting (MA)/ FMA Notes (September 2021- August 2022 exams). OpenTuition. — 154 p.	

Talabaning fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini nazorat qilishda quyidagi mezonlar

tavsiya etiladi:

- a) **5 baho olish uchun talabning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:**
- fanning mohiyati va mazmunini to'liq yoritilgan bo'lsa;
  - fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiylik va mantiqiylik saqlanib ilmiy xatolik va chalkashliklarga yo'l qo'yilmasa;
  - fan bo'yicha mavzu materiallarining nazariy yoki amaliy ahamiyati haqida aniq tasavvurga ega bo'lsa;
  - fan doirasida mustaqil erkin fikrlash qobiliyatini namoyon etgan bo'lsa;
  - berilgan savollarga aniq va lo'nda javob bera bo'lsa;
  - konspektga puxta tayyorlangan bo'lsa;
  - mustaqil topshiriqlarni to'liq va aniq bajargan bo'lsa;
  - fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy-huquqiy xujjatlarni to'liq o'zlashtirgan bo'lsa;
  - fanning jarayonlarini sharhlay bilsa.
- b) **4 baho olish uchun talabning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:**
- fanning mohiyati va mazmunini tushungan, fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiy va mantiqiy chalkashliklarga yo'l qo'yilmasa;
  - fanning mazmunini amaliy ahamiyatini tushungan bo'lsa;
  - fan bo'yicha berilgan vazifa va topshiriqlarni o'quv dasturi doirasida bajarsa;
  - fan bo'yicha berilgan savollarga to'g'ri javob bera bo'lsa;
  - fan bo'yicha konspektga puxta shakllantirgan bo'lsa;
  - fan bo'yicha mustaqil topshiriqlarni to'liq bajargan bo'lsa;
  - fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy-huquqiy xujjatlarni o'zlashtirgan bo'lsa.
- c) **3 baho olish uchun talabning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:**
- fan haqida umumiy tushunchaga ega bo'lsa;
  - fandagi mavzularni tor doirada yoritib, bayon qilishda ayrim chalkashliklarga yo'l qo'yilmasa;
  - bayon qilish ravon bo'lmasa;
  - fan bo'yicha savollarga mujmal va chalkash javoblar olinmasa;
  - fan bo'yicha matn puxta shakllantirilmagan bo'lsa.
- d) **quyidagi hollarda talabning bilim darajasi qoniqarsiz 2 baho bilan baholanishi mumkin:**
- fan bo'yicha mashg'ulotlarga tayyorgarlik ko'rilmagan bo'lsa;
  - fan bo'yicha mashg'ulotlarga doir hech qanday tasavvurga ega bo'lmasa;
  - fan bo'yicha matnlarni boshqalardan ko'chirib olganligi sezilib tursa;
  - fan bo'yicha matnda jiddiy xato va chalkashliklarga yo'l qo'yilgan bo'lsa;
  - fanga doir berilgan savollarga javob olinmasa;
  - fanni bilmasa.

Agar talaba hemis tizimida baholanganda quyidagicha baholanadi.

0-59 ballgacha 2 baho, 60-69 ballgacha 3 baho,
70-89 ballgacha 4 baho, 90-100 ballgacha 5 baho

Fan o'qituvchisi to'g'risida ma'lumot

Mualliflar:	Eshonqulov Akmal Qudratovich, SAMISI Buxgalteriya hisobi kafedrasida assistenti
E – mail:	akmaleshonqulov81@gmail.com
Tashkilot:	SamiSI "Buxgalteriya hisobi" kafedrasida
Taqrizchilar:	Z.X.Abdullayev - Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti Samarqand filiali ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha direktor o'rinbosari, PhD S.Isanov - "Mini Max Finance" MCHJ buxgalterlik tashkiloti bosh hisobchisi

Mazkur Sillabus institut o'quv-uslubiy Kengashining 2024 yil 29 avgustdagi 1-sonli yig'ilish bayoni bilan tasdiqlangan. (№ 8-02-03/3)

Mazkur Sillabus "Buxgalteriya hisobi" kafedrasining 2024 yil 28 avgustdagi 1-sonli yig'ilish bayoni bilan ma'qullangan.

O'quv-uslubiyat bo'limi boshlig'i

Sirtqi talim bo'lim boshlig'i

Kafedra mudiri

Tuzuvchi

I. Shodmonov

F.B.Abdukarimov

S.Tashnazarov

A.Q.Eshonqulov

